

ОЛЬХОВСЬКА АННА-МАРІЯ АНАТОЛІВНА
аспірантка кафедри права Європейського Союзу
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0002-3060-6615

БІЛОУСОВ ЄВГЕН МИКОЛАЙОВИЧ
доктор юридичних наук, доцент, професор кафе-
дри права Європейського Союзу Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 335.01:34

DOI 10.37772/2518-1718-2022-2(38)-3

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

У статті вивчається проблематика нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки в умовах правового режиму воєнного стану, здійснено аналіз нормативно-правових актів у даній сфері, досліджено значення поняття «продовольча безпека» в умовах правового режиму воєнного стану. Обрана проблематика є особливо актуальною в умовах сьогодення, оскільки подія, що відбулася 24 лютого 2022 року, а саме повномасштабне здійснення збройної агресії з боку Російської Федерації (далі – рф) проти України, обумовила виникнення проблем як правового, так і соціально-економічного характеру, що негативно впливають на функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки не лише нашої держави, а й інших держав світу, оскільки Україна є визнаним експортером окремих видів продовольства (зернових та олійних культур тощо) на глобальні ринки. Саме тому, з метою забезпечення населення необхідними продовольчими та непродовольчими товарами, а також недопущення продовольчої кризи, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, законодавцем було розроблено та запроваджено низку нормативно-правових актів різного рівня ієрархічності, зміст окремих норм чи груп норм яких направлений на попередження, подолання та нейтралізацію негативних наслідків функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки України. Зокрема, варто наголосити, що зміст цих нормативно-правових актів стосується порядку ведення господарської діяльності в умовах правового режиму воєнного стану, правил і процедур забезпечення населення першочерговими продуктами харчування в достатній кількості (особливо щодо регіонів, у яких ведуться активні бойові дії), питань використання земель сільськогосподарського призначення, правил і процедур ввезення та подальшого розподілу на території України гуманітарної допомоги тощо.

Ключові слова: харчування, продукти харчування, продовольча безпека, нормативно-правове забезпечення, правовий режим воєнного стану.

Постановка проблеми. Право на належний рівень соціального забезпечення, в тому числі на достатню кількість якісних продуктів харчування, закріплене як на міжнародному, так і на національному рівнях. Споживання продуктів харчування є невід’ємною складовою людського життя, у зв’язку з чим, забезпечення продовольчої безпеки є нагальним завданням держави, що постає перед нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У свою чергу, обрану проблематику досліджували наступні фахівці: В. П. Самокиш, О. В. Тарасюк, В. Р. Шишлюк тощо. Незважаючи на достатню кількість наукових напрацювань щодо даної проблемати-

ки, в умовах здійснення повномасштабної збройної агресії з боку рф проти України, вважаємо, що обрана проблематика є актуальною та заслуговує на детальний аналіз в межах даного дослідження.

Мета дослідження – аналіз нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки в умовах правового режиму воєнного стану. **Об’єкт** дослідження – правовідносини, що виникають в процесі реалізації та забезпечення продовольчої безпеки в умовах правового режиму воєнного стану. **Предметом** дослідження є безпосередньо аналіз правових норм у сфері забезпечення продовольчої безпеки, зокрема, в умовах правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до міжнародно-правових принципів будь-яка держава світу зобов'язана створювати для громадян умови мотивації дотримання здорового способу життя, що, перш за все передбачає споживання здорової їжі, стимулювання раціонального, збалансованого та повноцінного харчування. Харчування – одна з основних життєво необхідних умов існування людини, біологічний процес вбирання їжі організмом людини для задоволення фізіологічних потреб. Повноцінне харчування відіграє визначальну роль у збереженні здоров'я нації та підвищенні життєвого рівня населення [1, с. 41]. Як слушно зазначає з цього приводу О. В. Тарасюк, роль продовольчої безпеки в суспільстві пов'язана з тим, що продовольство є базовим показником життєдіяльності людини. Рівень харчування населення країни характеризує рівень її економічного розвитку в цілому, оскільки рівень забезпечення населення продовольством розглядається як найважливіший чинник і визначальний критерій рівня соціального життя, життєздатності економічної структури і державного устрою країни [2, с. 59].

Стаття 25 Загальної декларації прав людини гарантує, що кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини [3].

Варто наголосити, що поняття «продовольча безпека» було введено в нормативний обіг на Всесвітній конференції із проблем продовольства, що відбулася в 1974 р. у Римі. Конференцію було організовано «Food and Agriculture Organization» після істотного зростання світових цін на зерно. Більш ніж через 20 років, у 1996 р. відбулася всевітня зустріч на вищому рівні із проблем продовольства. За підсумками зустрічі було прийнято Римську декларацію із всевітньої продовольчої безпеки. Зазначена декларація визначає продовольчу безпеку як стан економіки, за якого населенню країни в цілому і кожному громадянину зокрема гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та інших харчових продуктів такої якості, асортименту та обсягів, які необхідні та достатні для фізичного й соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я та розширеного відтворення населення країни [4, с. 134].

Слід зазначити, що Україна, будучи незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою дотримується принципів та норм міжнародного права. У зв'язку з цим, Конституція України закріплює положення про те, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає

достатнє харчування, одяг, житло. Окрім того, кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена [5].

У свою чергу, поняття продовольчої безпеки законодавчо закріплене у статті 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» № 1877-IV від 24 червня 2004 року та розуміється як захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається в гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності [6]. Продовольча безпека – соціально-економічне та екологічне становище, за якого всі соціальні і демографічні групи населення стабільно та гарантовано забезпечені безпечним і якісним продовольством у необхідній кількості та асортименті, необхідних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення України [7].

Можна в цілому констатувати, що станом на лютий 2022 року система забезпечення продовольчої безпеки України функціонувала в збалансованому стані, оскільки Україна залишалася на той момент надійним експортером сільськогосподарської продукції та забезпечувала потреби внутрішнього ринку в ній в достатній кількості і якості. Більш того, на ефективність функціонування цієї системи досить позитивно вплинув Саміт Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) із продовольчих систем, який відбувся у вересні 2021 року, у результаті якого було прийнято низку нормативно-правових актів, зокрема, Указ Президента України № 41/2022 від 07.02.2022 року «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» та розроблений Кабінетом Міністрів України план заходів на його виконання щодо трансформації продовольчих систем в Україні на період до 2030 року. Так, постановою Кабінету Міністрів України № 179 від 3 березня 2021 року було затверджено національну економічну стратегію на період до 2030 року (далі – Стратегія), відповідно до положень якої, Україна має суттєві стратегічні переваги завдяки природним ресурсам, географічному положенню та якості людського капіталу, що загалом може стати основою для стрімкого економічного зростання держави [8].

Події 24 лютого 2022 року фактично змінили парадигму підходів до розуміння функціонування системи забезпечення продовольчої системи України. Виклики та загрози, пов'язані із військовою агресією РФ проти України зумовили необхідність запровадження низки заходів, що мали за мету дієво вплинути на її функціонування та потребували відповідного

оперативного реагування з боку держави. Зокрема, відповідно до положень чинного законодавства України, на території, де введено воєнний стан, можуть здійснюватися відповідні заходи, що допомагають стабілізувати ситуацію та відновити життєдіяльність суспільства. Важливе місце серед них займає й нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами, у разі необхідності у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [9].

В якості засобів (в тому числі – правових) оперативного реагування з моменту запровадження правового режиму воєнного стану в Україні, Кабінет Міністрів України прийняв низку нормативно-правових актів, що сприяють реалізації та забезпеченню продовольчої безпеки в умовах сьогодення з метою недопущення продовольчої кризи. Зокрема, установленний максимальний строк здійснення розрахунків за поставлені продовольчі товари вітчизняного виробництва, визначені переліком товарів, що мають істотну соціальну значущість [10]. Окрім того, до вищезгаданого переліку включені різноманітні як продовольчі, так і непродовольчі одиниці, починаючи від продуктів харчування таких як крупа гречана, цукор-пісок, борошно пшеничне, хліб, м'ясо, олія соняшникова, яйця курячі тощо, закінчуючи пальним. Більше того, у зв'язку із введенням правового режиму воєнного стану, внесені зміни до порядку провадження господарської діяльності. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 314 (далі – Постанова) від 18 березня 2022 року визначено, що у період воєнного стану право на провадження господарської діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі подання до Міністерства економіки, а суб'єктами господарювання, що здійснюють охоронну діяльність, – до Міністерства внутрішніх справ, декларації про провадження господарської діяльності, без отримання дозвільних документів (документів дозвільного характеру, ліцензій або інших результатів надання публічних послуг) [11]. Окрім зазначеної процедури, було нормативно визначено перелік видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації в умовах воєнного стану, тобто потребують отримання дозвільного документу відповідно виду, залежно від різновиду господарської діяльності. Серед них, зокрема, діяльність у сфері використання ядерної енергії, діяльність, що пов'язана з радіоактивними речовинами, матеріалами та відходами, спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, лісових ресурсів, водокористування тощо. На нашу думку, закріплена у Постанові процедура подання декларації про провадження господарської діяльності, є зручною та доступною. Її можна подати: 1) через

центр надання адміністративних послуг, незалежно від задекларованого (zareєстрованого) місцезнаходження (місця проживання), місця провадження господарської діяльності або місцезнаходження відповідного об'єкта; 2) через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, зокрема засобами мобільного додатку Порталу Дія.

Варто звернути увагу також, що запропоновані нововведення діють до моменту закінчення або ж скасування правового режиму воєнного стану. Беручи до уваги цей факт, суб'єкти господарювання, які набули право на провадження господарської діяльності на підставі декларації, у разі відсутності відповідних дозвільних документів (документи дозвільного характеру, ліцензії та/або інші результати надання публічних послуг), невідкладно, але не пізніше одного місяця після припинення чи скасування воєнного стану звертаються до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг і отримують відповідні дозвільні документи в порядку, строки та на умовах, передбачених законодавством, без зупинення (припинення) їх діяльності [11]. Можна стверджувати, що в умовах здійснення військової агресії РФ проти України, проблема забезпечення населення якісним продовольством сягає не лише національного масштабу в межах України, але й також впливає на стан функціонування системи забезпечення глобальної продовольчої безпеки загалом. Україна, як відомо, забезпечує більше 400 млн людей у світі продовольством, не враховуючи населення України. Глобальна продовольча криза призведе до економічної кризи в усьому світі, тож закінчення війни в Україні є питанням глобального порядку, а не проблемою окремо взятого регіону [12]. Слід також зазначити, що збройна агресія з боку РФ створює відповідні проблеми, що можуть призвести до виникнення серйозних загроз функціонування глобальної системи забезпечення продовольчої безпеки: по-перше, це подальше підвищення світових цін на продовольство (згідно з прогнозом ФАО від 11.03.2022, через війну в Україні світові ціни на продукти харчування та корми можуть зрости на 20 %); по-друге, це потенційно можливий глобальний стрибок інфляції, яка передусім буде стосуватися держав з малорозвиненою нестабільною економікою на Близькому Сході та у Північній Африці [13].

Можна в цілому констатувати, що незважаючи на введення правового режиму воєнного стану на території України, в умовах, коли майже знищені більшість ланцюгів виробництва у Херсоні, Харкові, Сумах, Чернігові та ін., де були центри виробництва багатьох продуктів харчування, Україна перелаштовується, активізує виробництво через держзамовлення. Станом на сьогодні понад 300 заводів харчової

промисловості активно реалізують програми держзамовлення [12].

Варто також наголосити на тому, що міжнародна спільнота оперативно реагує на події, які відбуваються в Україні, саме тому 02 березня 2022 року ООН опублікувала екстрений заклик на підтримку України (FLASH APPEAL UKRAINE), в якому зазначила, що очікується, що з постраждалого населення 12 мільйонів людей потребуватимуть гуманітарної допомоги [14, с. 4]. В умовах сьогодення, питання, пов'язані з ввезенням гуманітарної допомоги на територію України є одними з найбільш актуальних та тісно пов'язані з проблематикою забезпечення продовольчої безпеки, оскільки вищезгадана допомога може також включати продовольчі товари, тобто продукти харчування. У зв'язку з вищезазначеним, відповідно до статті 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу» № 1192-XIV від 22 жовтня 1999 року, гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном і т. д. [15]. Постановою Кабінету Міністрів України № 220 від 7 березня 2022 року затверджено порядок надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні. Зокрема, кошти, що надійшли на рахунок для надання допомоги постраждалому цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні, першочергово спрямовуються на задоволення продовольчих потреб – закупівлю продуктів харчування, у тому числі дитячого харчування, питної води та їх доставку до місць призначення тощо [16]. 07 березня 2022 року Кабінетом Міністрів України затверджено постанову № 224 «Про затвердження переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань гуманітарної допомоги». Даний перелік містить різноманітні види м'яса, риби, молочних продуктів, субпродуктів їстівних великої рогатої худоби та птиці, овочів, фруктів, горіхів, круп тощо. На період воєнного стану пропуск товарів, зазначених у вищевказаному переліку, через митний кордон України здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання товаросупровідних документів або декларації, заповненої особою, що перевозить даний товар [17].

22 березня 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив рішення щодо спрощення ввезення гумані-

тарної допомоги з-за кордону. Згідно з прийнятою постановою для ввезення гуманітарної допомоги з 23 березня потрібен лише один документ – декларація, яка заповнюється на митниці. Також Уряд скасував список товарів, які визнавалися гуманітарною допомогою. Це означає, що можна ввезти всі легальні товари, які направляються в Україну як гуманітарна допомога, без будь-яких обмежень. Тепер не потрібно отримувати довідки від органів влади, аби завести гуманітарний вантаж [18]. Не менш важливим, на нашу думку в умовах сьогодення, є вирішення питання щодо врегулювання земельних правовідносин в умовах правового режиму воєнного стану. Так, 04 квітня 2022 року набув чинності Закон України № 2145-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (далі – Закон), який закріплює особливості регулювання правовідносин, предметом яких є земельні ділянки як державної, комунальної, так і приватної власності. Таким чином, вважаються поновленими на один рік без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно договори оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану, щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення: а) державної, комунальної власності, невитребуваних, нерозподілених земельних ділянок, а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності і були передані в оренду органами місцевого самоврядування; б) приватної власності [19]. Зокрема, Закон вводить у законодавство спрощені правові механізми, які забезпечують: спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності органами влади; спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності їх постійними землекористувачами та емфітевтами; передачу орендарями та суборендарями прав оренди та суборенди земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності для ведення сільського господарства; порядок державної реєстрації договорів щодо землі; підписання договорів кваліфікованими електронними підписами [20].

На нашу думку, така оперативність у прийнятті нормативних рішень, дозволила створити систему нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки в умовах правового режиму воєнного стану.

У подальшому, в залежності від зміни воєнної, політичної, економічної ситуації, потреба у такій нормативній роботі не лише залишається як завдання відповідного органу державної влади чи управління, але й стає першочерговим завданням для законодавчої, виконавчої та судової гілок влади в контексті їх взаємодії задля забезпечення виконання прикладного завдання – в умовах повномасштабної військової агресії рф проти України, забезпечити настільки, наскільки це можливо збалансоване функціонування національної економічної системи загалом і системи забезпечення продовольчої безпеки – зокрема.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо, що забезпечення продовольчої безпеки населення в умовах правового режиму воєнного стану є одним з пріоритетних завдань держави. Якісні продукти харчування в достатній кількості є одним з

факторів, безпосередньо від якого залежить рівень соціального забезпечення населення. Збройна агресія рф створює загрози та виклики самому функціонуванню національної економіки держави, оскільки фактично нівелює можливості для ведення та здійснення господарської діяльності на території України, і, таким чином, вкрай негативно впливає на функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки не лише щодо нашої країни, але й світу в цілому. Таким чином, Україна в умовах правового режиму воєнного стану через існуючу систему органів державної влади і управління, через оперативно створене і запроваджене законодавство в цій царині достатньо дієво і ефективно, як ми вважаємо, забезпечує функціонування національної економіки в контексті підтримки функціонування в збалансованому стані системи забезпечення продовольчої безпеки держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гребенюк М. Сучасна концепція здорового та раціонального харчування – складова системи забезпечення продовольчої безпеки України. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 6. С. 41–45.
2. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ від 10.12.1948 р. № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
3. Шишлюк В. Р., Самокиш В. П. Правове забезпечення продовольчої безпеки України: сучасний стан та перспективи. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 133–138.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
6. Про продовольчу безпеку України : проєкт Закону України від 22.12.2011 р. № 8370-1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01G>.
7. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.
8. Тарасюк О. В. Державне регулювання продовольчої безпеки країни. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10. С. 59–60.
9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
10. Щодо забезпечення стабільної роботи виробників продовольства в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2022 р. № 160. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2022-%D0%BF#Text>.
11. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 р. № 314. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zabezpechennya-provadhennya-gospodarskoyi-diyalnosti-v-umovah-voyennogo-stanu-314>.
12. Роман Лещенко: закінчення війни в Україні – це питання глобальної продовольчої безпеки. *Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України*. 18.03.2022. URL: <https://minagro.gov.ua/news/roman-leshchenko-zakinchennya-vijni-v-ukrayini-ce-pitannya-globalnoyi-prodovolchoyi-bezpeki>.
13. Колюбакін В. Україна й надалі залишається житницею світу. *Урядовий кур'єр*. 15.02.2022. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ukrayina-j-nadali-zalishayetsya-zhitniceyu-svitu/>.
14. Flash appeal Ukraine 2022. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. 2022. 39 p. URL: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Flash%20Appeal%202022.pdf>.
15. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.

16. Питання надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2022-%D0%BF#Text>.
17. Про затвердження переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань гуманітарної допомоги : постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2022-%D0%BF#Text>.
18. Уряд спростив проходження гуманітарної допомоги в Україну з-за кордону. *Урядовий портал*. 23.03.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-sprostiv-prohodzhennya-gumanitarnoyi-dopomogi-v-ukrayinu-z-zakordonu>.
19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.
20. Закон про продовольчу безпеку в умовах воєнного стану : роз'яснення щодо застосування. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. 08.04.2022. URL: <https://minagro.gov.ua/news/zakon-pro-prodovolchu-bezpeku-v-umovah-voyennogo-stanu-roz'yasnennya-shchodo-zastosuvannya>.

REFERENCES

1. Hrebeniuk, M. (2013). The modern concept of healthy and rational nutrition is a component of the food security system of Ukraine. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 6, 41–45 [in Ukrainian].
2. International document Universal Declaration of Human Rights. (1948, December 10). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].
3. Shyshliuk, V. R. & Samokys, V. P. (2020). Legal Support for Food Security of Ukraine: Current Status and Prospects. *Pravo i suspilstvo*, 1, 133–138 [in Ukrainian].
4. Law of Ukraine Constitution of Ukraine № 254к/96-ВР. (1996, June 28). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. Law of Ukraine On the state support of agriculture of Ukraine № 1877-IV. (2004, July 24). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> [in Ukrainian].
6. Draft Law of Ukraine on Food Security of Ukraine № 8370-1 (2011, December 22). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01G> [in Ukrainian].
7. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030 (2021, March 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Tarasiuk, O. V. (2012). State regulation of food security of the country. *Aktualni problemy ekonomiky*, 10, 59–60 [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine On the legal regime of martial law № 389-VIII. (2015, May 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
10. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine Concerning ensuring stable work of food producers in martial law № 160. (2022, February 26). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine Some issues of ensuring economic activity in martial law № 314. (2022, March 18). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zabezpechennya-provazhennya-gospodarskoyi-diyalnosti-v-umovah-voyennogo-stanu-314> [in Ukrainian].
12. Roman Leshchenko: The end of the war in Ukraine is a matter of global food security. (2022, March 18). *The official website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine*. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/news/roman-leshchenko-zakinchennya-vijni-v-ukrayini-ce-pitannya-globalnoyi-prodovolchoyi-bezpeki> [in Ukrainian].
13. Koliubakin, V. (2022). Ukraine continues to be a grain of the world. *Uriadovi kurier*. 15.02.2022. Retrieved from <https://ukurier.gov.ua/en/articles/ukrayina-j-nadali-zalishaietsya-zhitniceyu-svitu/> [in Ukrainian].
14. Flash appeal Ukraine 2022. (2022). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Retrieved from <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Flash%20Appeal%202022.pdf> [in English].
15. Law of Ukraine On humanitarian aid № 1192-XIV (1999, October 22). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> [in Ukrainian].

16. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine The issue of providing humanitarian and other assistance to the civilian population under martial law in Ukraine № 220. (2022, May 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
17. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the list of categories of goods recognized as humanitarian aid without implementation of the procedure of recognition of such goods as humanitarian aid in each case, for the period of martial law and amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine on humanitarian aid № 224. (2022, March 7). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
18. The government has simplified the passage of humanitarian aid to Ukraine from abroad. (2022). *Government portal*. 23.03.2022. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-sprostiv-prohodzhennya-gumanitarnoyi-dopomogi-v-ukrayinu-za-kordonu> [in Ukrainian].
19. Law of Ukraine On modification of some legislative acts of Ukraine concerning creation of conditions for maintenance of food safety in the conditions of martial law № 2145-IX. (2022, March 24). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> [in Ukrainian].
20. The Law on Food Safety in Martial Status: Explanation on use. (2022, April 8). *The official website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine*. URL: <https://minagro.gov.ua/news/zakon-pro-prodovolchu-bezpeku-v-umovah-Voyennogo-stanu-roz'yasnennya-shchodo-zastosuvannya> [in Ukrainian].

OLKHOVSKA ANNA-MARIIA

post-graduate student at the Department of Law of the European Union
of Yaroslav Mudryi National Law University

BILOUSOV YEVHEN

2nd PhD, Associate Professor, Professor of the Department of Law of the European Union
of Yaroslav Mudryi National Law University

REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF FOOD SECURITY IN THE CONDITIONS OF THE LEGAL REGIME OF MARITIME STATUS (PROBLEM STATEMENT)

Problem setting. The right to an adequate level of social security, including a sufficient number of quality foodstuffs, is enshrined at both the international and national levels. Consumption of food is an integral part of human life, and therefore, food security is an urgent task of the state.

Analysis of recent researches and publications. In turn, the selected issues were studied by the following specialists: V. P. Samokysh, O. V. Tarasyuk, V. R. Shishlyuk and others. Despite the sufficient number of scientific studies on this issue, in the context of full-scale armed aggression by Russia against Ukraine, we believe that the chosen issue is relevant and deserves detailed analysis within this study.

The target of the research is to analyze the regulatory and legal framework for food security in the legal regime of martial law. **The object** of study – the legal relations that arise in the process of implementation and provision of food security in the legal regime of martial law. **The subject** of the study is directly the analysis of legal norms in the field of food security, in particular, in the legal regime of martial law.

Article's main body. The article studies the issues of regulatory and legal support of food security in the legal regime of martial law, analysis of regulations in this area, explores the meaning of “food security” in the legal regime of martial law. The chosen issue is especially relevant today, as the event that took place on February 24, 2022, namely the full-scale armed aggression by the Russian Federation (hereinafter – Russia) against Ukraine, caused problems of both legal and socio-economic nature, which negatively affect the functioning of the food security system not only in our country, but also in other countries, as Ukraine is a recognized exporter of certain foods (cereals and oilseeds, etc.) to global markets. Therefore, in order to provide the population with necessary food and non-food products, as well as to prevent food crisis, both domestic and foreign markets, the legislator has developed and implemented a number of regulations of different levels of hierarchy, the content of individual norms or groups of norms aimed at preventing, overcoming and neutralizing the negative consequences of the functioning of the food security system of Ukraine. In particular, it should be emphasized that the content of these regulations relates to the order of economic activity under martial law, rules and procedures for providing the population with sufficient food in sufficient quantities (especially in regions where active hostilities), issues

of use agricultural lands, rules and procedures for import and further distribution of humanitarian aid on the territory of Ukraine, etc.

Conclusions and prospects for the development. Ensuring food security of the population in the legal regime of martial law is one of the priorities of the state. Quality food in sufficient quantities is one of the factors that directly affects the level of social security. Russia's armed aggression poses threats and challenges to the functioning of the national economy, as it effectively eliminates opportunities for economic activity in Ukraine, and thus has a very negative impact on the functioning of the food security system not only in our country but also in the world. in general.

Key words: nutrition, food, food security, legal support, martial law.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Ольховська А.-М. А., Білоусов Є. М. Нормативно-правове забезпечення продовольчої безпеки в умовах правового режиму воєнного стану (постановка проблеми). *Право та інновації*. 2022. № 2 (38). С. 27–34.